

Guía Docente				
Datos Identificativos				2023/24
Asignatura (*)	Patrimonio Cultural	Código	662G01007d	
Titulación	Grao en Turismo (a distancia)			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	2º cuatrimestre	Primeiro	Formación básica	6
Idioma	CastelánGalego			
Modalidade docente	Non presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Humanidades			
Coordinación	Lezcano González, Mª Elvira	Correo electrónico	m.lezcano@udc.es	
Profesorado	Lezcano González, Mª Elvira Rodríguez Caramés, Santiago	Correo electrónico	m.lezcano@udc.es s.rodriguez.carames@udc.es	
Web				
Descrición xeral	<p>Dada a amplitude de ámbitos que abarca o concepto de Patrimonio Cultural, o obxectivo fundamental da materia é aproximar ao alumnado a todos eles tendo en conta a súa vinculación co fenómeno turístico.</p> <p>Prestarase unha especial atención á xestión do patrimonio e ao papel e importancia das persoas expertas en turismo con relación a ela. Farase especial fincapé no patrimonio histórico-artístico.</p> <p>A materia pretende despertar a curiosidade e sensibilizar ao alumnado sobre o valor e fragilidade do patrimonio, fonte de recursos fundamental para o turismo.</p>			

Competencias do título	
Código	Competencias do título
A1	Comprender os principios do turismo: a súa dimensión espacial, social, cultural, política, laboral e económica.
A2	Analizar a dimensión económica do turismo
A3	Comprender o carácter dinámico e evolutivo do turismo e da nova sociedade do lecer.
A5	Converter un problema empírico nun obxecto de investigación e elaborar conclusións.
A8	Avaliar os potenciais turísticos e a análise prospectivo da súa explotación.
A13	Manexar técnicas de comunicación.
A14	Comprender o marco legal que regula as actividades turísticas.
A18	Identificar e xestionar espazos e destinos turísticos.
A19	Xestionar o territorio turístico de acordo cos principios de sustentabilidade.
A23	Analizar os impactos xerados polo turismo.
A27	Comprender o funcionamento dos destinos, estruturas turísticas e os seus sectores empresariais no ámbito mundial.
A29	Traballar en medios socioculturais diferentes.
A30	Coñecer as principais iniciativas de posta en valor do patrimonio cultural
A31	Comprender as características da xestión do patrimonio cultural.
A32	Detectar necesidades de planificación técnica de infraestruturas e instalacións turísticas.
A33	Creatividade.
B1	Capacidade de análise e síntese.
B2	Comunicación oral e escrita en lingua nativa.
B3	Resolución de problemas.
B4	Razoamento crítico.
B5	Compromiso ético.
B6	Aprendizaxe autónoma.
B7	Adaptación a novas situacións.

C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C2	Dominar a expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro.
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C5	Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.
C8	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias do título		
Definir o concepto de Patrimonio Cultural e a súa relación co turismo	A1 A3 A5 A8 A18 A29 A30 A33	B1 B2 B4 B5 B6 B7	C4
Aprender a terminoloxía artística básica no ámbito da arquitectura, escultura e pintura e os os diferentes estilos artísticos a través dos casos de A Coruña e Santiago	A1 A8 A18 A30 A33	B1 B2 B3 B4 B5 B6 B7	C1 C4
Estudiar os principais tipos de bens culturais e as súas características	A1 A5 A18 A23 A29 A30 A33	B1 B2 B4 B5 B6 B7	C4
Definir o significado do turismo cultural e a súa relación co patrimonio	A1 A2 A3 A8 A18 A23 A27 A29 A30 A31 A33	B1 B2 B3 B4 B5 B6 B7	C1 C3 C4 C6

Coñecer e analizar as principais manifestacións artísticas de cada periodo histórico	A1 A8 A18 A29 A30 A33	B1 B2 B4 B5 B6 B7	C4
Profundizar no concepto de Xestión do Patrimonio	A1 A2 A3 A8 A18 A19 A23 A29 A30 A31 A33	B1 B2 B3 B4 B5 B6	C4
Analizar e profundizar en cada unha das fases da cadea lóxica da xestión do patrimonio	A1 A2 A3 A13 A14 A18 A19 A23 A29 A30 A31 A32	B1 B2 B3 B4 B5 B6	C2 C4 C5 C7 C8

Contidos	
Temas	Subtemas
Bloque 1- Patrimonio cultural e Turismo.	1.1. Marco conceptual. 1.2. Clasificación dos bens culturais. 1.3. O Turismo Cultural.
Bloque 2- Especial referencia ao Patrimonio Artístico e Monumental.	2.1. O comentario da obra de arte. 2.2. Técnicas e terminoloxía artísticas. 2.3. Nocións xerais sobre os principais estilos.
Bloque 3- O Patrimonio galego.	3.1. Principais exemplos do patrimonio arquitectónico galego. 3.2. A cidade de A Coruña. 3.3. A Catedral de Santiago e a súa contorna.
Bloque 4- Xestión do Patrimonio:	4.1. Marco conceptual. 4.2. A protección do Patrimonio. 4.2.1. Lexislación (Especial atención á Lei galega). 4.2.2. Catalogación. 4.2.3. Conservación. 4.3. A Investigación. 4.4. A Difusión. 4.4.1. Patrimonio e museos (O caso galego). 4.4.2. A Interpretación do Patrimonio.

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Sesión maxistral	A1 A3 A8 A14 A18 A23 A27 A30 A31 A32 B4 C2 C4 C5 C6 C7 C8	12	24	36
Proba mixta	A1 A2 A3 A8 A13 A14 A18 A23 A30 A31 B1 B2 B4 B6 B7 C1 C4	1	30	31
Foro virtual	A5 A8 A13 A18 A19 A29 A30 A31 A33 B1 B2 B3 B5 B6 B7 C1 C3 C4 C8	2	6	8
Estudo de casos	A5 A8 A13 A18 A23 A31 A33 B1 B2 B4 B6 C1 C2 C4 C6 C7	5	20	25
Traballos tutelados	A3 A5 A8 A13 A23 A30 A31 A33 B1 B2 B3 B4 B5 B6 C1 C4 C6	4	43	47
Atención personalizada		3	0	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Exposición oral complementada co uso de medios audiovisuais e a introdución de algunhas preguntas dirixidas aos estudantes, coa finalidade de transmitir coñecementos e facilitar a aprendizaxe. A asistencia á clase maxistral é obligatoria. Pode ofrecerse a través de TEAMS en directo (quedarán gravada na plataforma) ou a través de vídeos expositivos.
Proba mixta	Proba na que se busca responder, de forma oral, a preguntas curtas ou de certa amplitude, valorando a capacidade de razoamento (argumentar, relacionar, etc.), creatividade e espírito crítico. A proba será idéntica que a do alumnado presencial.
Foro virtual	Espazo de discusión informal destinado ao alumnado para o tratamento dun tema ou problema, que se desenvolve a través dunha contorna virtual de aprendizaxe mediante ferramentas de comunicación asíncrona. É obrigatorio participar alomenos dúas veces en cada foro proposto.
Estudo de casos	Estudo e análise de casos reais, para chegar a conclusións razoadas a través dun proceso de discusión en pequenos grupos de traballo ou de xeito individual.
Traballos tutelados	O alumnado realizará un traballo tutelado relacionado coa materia explicada de xeito individual ou en grupo. O profesorado indicará as pautas concretas sobre o traballo ao inicio do curso.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Foro virtual	O alumnado de Modalidade On Line: Recibirá titorías grupais e individualizadas como orientación a través de TEAMS, así como atención por correo electrónico.

Avaliación

Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Estudo de casos	A5 A8 A13 A18 A23 A31 A33 B1 B2 B4 B6 C1 C2 C4 C6 C7	Estudo e análise de casos reais, para chegar a conclusións razoadas a través dun proceso de discusión en pequenos grupos de traballo ou de xeito individual. Os casos serán propostos na clase por parte do profesorado ou do alumnado.	10
Proba mixta	A1 A2 A3 A8 A13 A14 A18 A23 A30 A31 B1 B2 B4 B6 B7 C1 C4	Exame escrito ou oral no que se combina o comentario de texto co recoñecemento de imaxes e preguntas específicas sobre a materia referida a Patrimonio Cultural e Santiago. Para facer o cómputo coas demais porcentaxes, é preciso superar o exame nun 50%	60
Foro virtual	A5 A8 A13 A18 A19 A29 A30 A31 A33 B1 B2 B3 B5 B6 B7 C1 C3 C4 C8	Intervención inherente aos procesos de ensino-aprendizaxe baseada na exposición verbal a través da que o alumnado e profesorado interactúan dun modo ordenado, propondo cuestións, facendo aclaracións e expoñendo temas, traballos, conceptos, feitos ou principios de forma dinámica. Consistirá nun traballo relacionado coa materia que será exposto en clase.	10
Traballos tutelados	A3 A5 A8 A13 A23 A30 A31 A33 B1 B2 B3 B4 B5 B6 C1 C4 C6	Traballo ou proba tutelada pola profesora na que se simulará unha visita guiada ou se demostrarán coñecementos sobre a cidade da Coruña de forma oral.	20

Observacións avaliación

O alumnado do grao on line non ten a obriga de asistir ás clases programadas na semana, pero sí a visualizar as clases maxistras ou interactivas gravadas, así como os materiais engadidos na plataforma Moodle. Valorarase a participación nos foros propostos e a asistencia a titorías individualizadas.

Todas as probas teñen que superar o 50% da nota, para poder facer o cómputo final. O alumnado que suspenda calquera das partes figurará en actas coa calificación obtida na parte suspensa, ata que se poda facer o cómputo final na seguinte oportunidade unha vez superadas todas as partes.

O alumnado que non se presente á Proba Obxectiva (independentemente da convocatoria de que se trate), será cualificado cun " NP" (Non Presentado), aínda no caso de ter feito, presentado e exposto traballos tutelados ou outras actividades que computen na avaliación.

Tanto en primeira como en segunda oportunidade aplicarase o mesmo sistema de avaliación.

A convocatoria adiantada consistirá nunha proba mixta que computará o 100% da materia

Os traballos propostos serán presentados en formato on line, mentres que a proba mixta terá que realizarse de modo presencial.

As instrucións detalladas sobre os traballos serán explicadas pola profesora na clase e expostas na plataforma Moodle para a súa consulta.

Os devanditos criterios de avaliación aplicaranse tanto na primeira como na segunda oportunidade. A parte da materia liberada polo alumnado mediante unha proba parcial, só terá validez para o curso actual. Si unha persoa que ten liberada unha parte non consegue aprobar a materia no seu conxunto, nin en primeira nin en segunda oportunidade, a súa calificación final será suspenso, e terá que repetir toda a materia nos seguintes cursos académicos.

Está prohibido acceder a aula na que se desenvolven as distintas probas de avaliación con calquera dispositivo que permita a comunicación co exterior e/ou almacenamento de información.

Implicacións da fraude académica na realización das probas ou actividades de avaliación: a realización fraudulenta das probas ou actividades de avaliación, unha vez comprobada, implicará directamente a cualificación de suspenso na convocatoria en que se cometa a falta e respecto da materia en que se cometese: o/a estudante será cualificado con ?suspenso? (nota numérica 0) na convocatoria correspondente do curso académico, tanto se a comisión da falta se produce na primeira oportunidade como na segunda. Para isto, procederase a modificar a súa cualificación na acta de primeira oportunidade, se fose necesario.

O alumnado que non se presente a ningunha das partes propostas na avaliación aparecerá como NP na acta. De presentarse a calquera delas, aparecerá como suspenso ata que na seguinte convocatoria presente ou aprrobe a parte que falte para poder facer o cómputo final. Pode darse o caso de que unha persoa suspenda algunha das partes, pero que a suma co resto dea aprobado. Nese caso a nota será un suspenso (o suspenso máis alto das que aparezan suspensas), pois para facer o cómputo é preciso, como se sinalou anteriormente, que todas as probas sexan superadas nun 50%.

ATENCIÓN Á DIVERSIDADE:

A materia poderá ser adaptada ao estudiantado que precise a adopción de medidas encamiñadas ao apoio á diversidade (física, visual, auditiva, cognitiva, de aprendizaxe ou relacionada coa saúde mental). De ser o caso, deberán contactar cos servizos dispoñíbeis na UDC/no centro: nos prazos oficiais estipulados de maneira previa a cada cuatrimestre académico, coa Unidade de Atención á Diversidade (<https://www.udc.es/cufie/ADI/apoioalumnado/>); no seu defecto, coa tutora ADI da Facultade de Turismo.

Fontes de información

Bibliografía básica	<ul style="list-style-type: none">- García Cuetos, María del Pilar (2011). El patrimonio cultural. Conceptos básicos . Prensas Universitarias de Zaragoza- GONZÁLEZ, M., LEZCANO, M.E., e SERANTES, A. (2014). Interpretación do Patrimonio Artístico. Guía para profesionais do turismo. CEIDA. Centro de Extensión Universitaria e Divulgación Ambiental de Galicia, Oleiros Engadiranse referencias bibliográficas no transcurso da materia. En Moodle inclúense as referencias bibliográficas e documentos sobre A Coruña e a Catedral de Santiago
----------------------------	--

Bibliografía complementaria	<p>- AZNAR, S. Y CÁMARA, A. (2002). Historia del Arte. UNED, Madrid</p> <p>- BALLART, J. e JUAN i TRESSERAS, J (2001). Gestión del Patrimonio Cultural. Ed. Ariel, Barcelona</p> <p>- BORRÁS,J, et al. (1996). Introducción general al arte. Ed. Istmo, Madrid</p> <p>- CRESPI, M. E PLANELLS, M. (2003). Patrimonio Cultural. Ed. Síntesis, Madrid</p> <p>- ESPINO, J. Y MORÁN, M (1996). Historia General del Arte Español. SGEL, Madrid</p> <p>- FATÁS , G. e BORRÁS, G (1999). Diccionario de términos de arte. Alianza Editorial, Madrid</p> <p>- GOMBRICH, E.H. (1996). Historia del Arte. Ed. Debate, Madrid</p> <p>- HARTT, F (1989). Arte.Historia de la pintura, escultura y arquitectura. Ed. Akal, Madrid</p> <p>- HATJE, U. et al. (1989). Historia de los estilos artísticos (2 vols). Ed. Istmo, Madrid</p> <p>- JANSON, H.W. (1995). Historia General del Arte(4 vols.). Alianza Editorial, Madrid</p> <p>- LAJO, R. (1990). Léxico de Arte. Akal</p> <p>- LEZCANO GONZÁLEZ, M.E. (2011). El Sanatorio Riazor, una auténtica experiencia interpretativa. Boletín de Interpretación nº 25, AIP.www.interpretaciondelpatrimonio.com/boletin</p> <p>- MARTÍN GONZÁLEZ, J.J. (1992). Historia del Arte (2 vols.). Ed. Gredos, Madrid</p> <p>- MORALES, Alfredo (1996). Patrimonio histórico-artístico. Historia 16, Madrid</p> <p>- NIETO ALCAIDE,V. et al. (2000). Historia del arte. Ed. Nerea, Madrid</p> <p>- PÉREZ SANTOS, Eloisa (2000). Estudios de visitantes en museo. Metodología y aplicaciones.. Ed. Trea, Gijón</p> <p>- ROTH, L (1999). Entender la arquitectura, sus elementos, historia y significado. Ed. Gustavo Gilli, Barcelona</p> <p>- SORALUCE BLOND, J.R. (2015). Historia del Arte para incrédulos. Tórculo Eds. A Coruña</p> <p>- TILDEN, Freeman (2006). La interpretación de nuestro patrimonio. Asociación para la Interpretación del Patrimonio, Sevilla</p> <p>- TUGORES, F. e PLANAS, R. (2006). Introducción al Patrimonio Cultural . Edics.Trea, Gijón</p> <p>ALLART, J. e JUAN i TRESSERAS, J2001Gestión del Patrimonio CulturalEd. Ariel, BarcelonaLibroBORRÁS,J, et al.1996Introducción general al arteEd. Istmo, MadridLibroCRESPI, M. E PLANELLS, M.2003Patrimonio CulturalSíntesis, MadridLibroESPINO, J. Y MORÁN, M1996Historia General del Arte EspañolSGEL, MadridLibroFATÁS , G. e BORRÁS, G1999Diccionario de términos de arteAlianza Editorial, MadridLibroGOMBRICH, E.H.1996Historia del ArteEd. Debate, MadridLibroGONZÁLEZ, M., LEZCANO, M.E., e SERANTES, A.2014Interpretación do Patrimonio Artístico. Guía para profesionáis do turismoCEIDA. Centro de Extensión Universitaria e Divulgación Ambiental de Galicia, OleirosLibroHARTT, F.1989Arte.Historia de la pintura, esculturaa y arquitecturEd. Akal, MadridLibroHATJE, U. et al.1989Historia de los estilos artísticos (2 vols)Ed. Istmo, MadridLibroJANSON, H.W.1995Historia General del Arte(4 vols.)Alianza Editorial, MadridLibroLAJO, R.1990Léxico de ArteEd. Akal, MadridLibroLEZCANO GONZÁLEZ, M.E.2011El Sanatorio Riazor, una auténtica experiencia interpretativa.Boletín de Interpretación nº 25, AIP.www.interpretaciondelpatrimonio.com/boletinCapítulo de revistaMARTÍN GONZÁLEZ, J.J.1992Historia del Arte (2 vols.)Ed. Gredos, MadridLibroMORALES, A.J.1996Patrimonio histórico-artísticoHistoria 16, MadridLibroNIETO ALCAIDE,V. et al.2000Historia del arteEd. Nerea, MadridLibroPÉREZ SANTOS, E.2000Estudios de visitantes en museo. Metodología y aplicaciones.Ed. Trea, GijónLibroROTH, L1999Entender la arquitectura, sus elementos, historia y significadoEd. Gustavo Gilli, BarcelonaLibroSORALUCE BLOND, J.R.2015Historia del Arte para incrédulosTórculo Eds. A CoruñaLibroTILDEN, F.2006La interpretación de nuestro patrimonioAsociación para la Interpretación del Patrimonio, SevillaLibroTUGORES, F. e PLANAS, R.2006Introducción al Patrimonio CulturalEdics.Trea, GijónLibroGarcía Cuetos, María del Pilar2011El patrimonio cultural. Conceptos básicosPrensas Universitarias de ZaragozaLibro</p>
------------------------------------	--

Recomendacións

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

Recoméndase seguir os temas de forma progresiva e sempre tratar de manter contacto semanal coa profesora
Perspectiva de Xénero: Segundo se recolle nas distintas normativas de aplicación para a docencia universitaria deberase incorporar a perspectiva de xénero nesta materia (usarase linguaxe non sexista, utilizarase bibliografía de autores/as de ambos sexos, propiciarse a intervención en clase de alumnos e alumnas...). Traballase para identificar e modificar prexuízos e actitudes sexistas e influirase na contorna para modificalos e fomentar valores de respecto e igualdade. Deberanse detectar situacións de discriminación por razón de xénero e proporanse accións e medidas para corrixilas.

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías